

ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΡΩΪΚΗ ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΟ

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

‘Η αγάπη και η ζήλεια στην Κρήτη. Για δυε ζευγάρια άσπρα τριαντάφυλλα. Το περφυρέ ένδυμα του θανάτου. ‘Η αγνέτης των γυναικών στην Κρήτη. ‘Η Μαριά και ο αδελφός της Πέτρος Τζονάκης. Τών άντρειωμένων τ’ άρματα. ‘Η φαντασία των Κρητών. ‘Η αγάπη της κοπέλλας. Ένα θανατηφόρο παίρα. ‘Η φιλοξενία στην Κρήτη. Τι λέει ένας Γερμανός σερφς.

ΙΑ τα ήρωικά άσματα της Κρήτης έχουμε ξαναγράψει. Σήμερα σάς δίνουμε μία άποψη σχετική σελίδα. Στη Κρήτη όμως υπάρχει και άπειρα δημοτικά άσματα. και είνε πολύ άπαι το πλείστον άσματα και τραγουδιούνται στους χορούς.

Τά περισσότερα από τα άσματα αυτά έχουν ποιητική κολώνη, όπως τα έγραφε ορίζον και ο Πολιτης. Έπαιχον όμως και άλλα δημοτικά άσματα, που έχουν ως άντικείμενον τα πάθη και τους άγνες, για την ύπαρξη του ανθρώπου. Αλλά είνε σβραρά. Στά τραγούδια αυτά οι Κρητικοί δίνουν μία πιστή εικόνα του χαρακτήρου. και και της ιδιότητος των και από αυτά βλέπαι πως άνταλαμβάνονται και πως αισθάνονται την ζωήν.

Τά ήθη της νήσου είνε αούτηρίατα, και η ζηλοτυπία των άνδρων είνε μεγάλη, γιατί είνε πολύ εύθετον στο ζήτημα της οίκογενειακής τιμής. Πολλές φορές χόθημα αίμα, για άνόμιες λόγου άφορμής.

Έτσι άναφέρει ένα δημοτικό τραγούδι την τέχη μιας κόρης, η οποία έσβε τριαντάφυλλο, για να γιάσει ένα μπουκέτο διαον πάρασιν από τον ήλιο ο Γιάννης, γερζίζοντας από το ποτήρι. Της ζήτησε δυο τριαντάφυλλα και η κόρη τοδούσε, με προθυμία, τέσσερα. ‘Η μάνα της, το είνε αυτό έπαι το παραθύρου, και το μόστρησε στους πλάδαμα άδερφους της κόρης και στους δεσποχίω έαδέρφους της, οι όποιοι άρχισαν να την δέχουν άλάωτα!

Σίαν να μην έφτανε δέ αυτό, έδρεξαν η μητέρα κι ο πατέρας της κόρης κι άρχισαν να την χτυπούν κι αύτοι. ‘Ο πατέρας της μ’ ένα ραβδί χοντρό μ’ ή μάνα της με τή ρόκα της. Και λέει σχετικά στο δημοτικό τραγούδι :

‘Τά αίματα σουράναγαν τα ρούχα ματωθήναν, τή νύχτα, τα μεσάνυχτα ή κόρη ψυχομάχαι, κι ή μάνα της μαινόβγαίνει, κι έσπρνε τα μαλλιά της, κι ο κύρης της, ο πρωτότοπος, τα γόνάτια του δέρινα...

Κι ή μάνα της την έρωτά, τσακουρονομαδισμένη. ‘Θέλει τα ματά; ‘Θέλει δέ ξά; ‘Θέλει τα βελουθένια, ‘Θέλει τα καταπράσινα που τάφωρεν ο Γιάννης;

Τά «μα» του στίχου, είνε μπαρμπάρω, και τ’ άποκωθή και τα «ξά» είνε τα μεταξάτα.

Κ’ έξαπολουθόμας : ‘Δέν θέλω κιά, δέν θέλω ξά, δέν θέλω βελουθένια, δέν θέλω καταπράσινα, κι άς τάφωρε κι ο Γιάννης. ‘Θέλω τα ματωμένα μου να καταβή στον Άδ. Νά βγη στη χώρα άκουσμού διελαιησμού στον τόπο πάμ μ’ άδικοθανάτισαν για δυο ζευγάρια ρόδα!...

Έννοείται ότι το άσμα αυτό είνε ύπερβολικό. Με την ύπερβολή του δά άκριβδός δείχνει την αούτηρίατητα των ήθων του Κρητικού λαού, ο όποιος και μία μικρή φιλοφρόσημα μιάς κόρης, μπορεί να τιμωρήσει σκληρά κι άλόγως.

‘Η γυναικεία στην Κρήτη είνε αγνέ. Πιστάς και θοροαλέες μισούσανε πάντα τους Τούρκους και το θεοφούσαν ως φορηδές μολύμπι και να τις άγγιξη ό άσμα Τούρκου Κι λέει το τραγούδι για τη Μαριά που την ποθούσε ο Νεϊμάς ‘Αγας :

‘Αχ ! άδερφάκι, Πέτρο μου, σάν είναι παλληκάρια, ξεμίσαινε με σήμερο, Τούρκος να μη με πάρη. ‘Σά ιδής, Μαριά, το αίμα μου τή γή να κοκκινώση έτόσας, το λόγιασ, Τούρκος θά σέ φίληση ! ‘Σά ιδής, Μαριά, το αίμα μου στή γή να κινή άλλαν, έτόσας το λόγιασ Τούρκος να σέ μαλώνη. ‘Γή (ή) σάν ιδής το αίμα μου στή γή να κοκκινώση, έτόσας το κάτεχη Τούρκος, θά σ’ άγκαλιάση!...

‘Εν τέλει η Μαριά γλιτώνει από τις καταδίκες του Νεϊμάς ‘Αγας, τον όποιο σκότισε ο αδελφός της Πέτρος! Μά δέν είχαν όλα την τέχη του Πέτρου Τζονάκη, όπως κατά την παράδοση, λεγόταν ο αδελφός της Μαριάς.

Πολλές φορές, κατά τις έπιδημίες του Τούρκου, οι άδελφοί, δέν κατάθροθαν να ύπερασπισθούν άποταλεσματικά τις γυναικείες και τις άδερφές τους.

‘Αλλά και πολλές φορές η ίδεις ή γυναικεία κατάθροθαν να ύπερασπισθούν τους έσους των και τα χρονικά άναφέρουν Κρητικές, που άναδείχτηκαν έφύλλες με τους άνδρες τους στην άνδρεια και σκότισαν τους καταδίδικας των, σάζοντας έτσι την τιμή τους.

‘Η αγάπη των Κρητικών για τα όπλα ήταν μεγάλη.

‘Αμα γινόταν έρρηος ο Κρητικός, τίποτε άλλο δέν έπιθυμούσε, παρά ν’ άποκτήση ένα καλό τουφέκι, και για το τουφέκι αυτό, άν ήταν φτωχός, μπορούσε να ύποβληθή άγώγγιστα στις πιο μεγάλες στερήσεις. Τά όπλα της οίκογενείας φυλαγότανσαν σάν κάτι ιερό :

‘Τών άντρειωμένων τ’ έρματα, δέν πρέπει να πουλιόταναι, Μά πρέπει να γαλιζόταναι, σάν τοίχο να κερμιζόταναι, Νά τα έσπρουν οι γ’ άλλοι νιοί, και να τα μαρωάωνουν.

‘Η έρηφάνεια των Κρητών ήταν πάντοτε μεγάλη. Το έλαϊκο παραπάτημα στο ζήτημα του έσους, τους ίδιους τρούεσθι, βαθεός, άξέχαστα. Και να τί λέει ένα Κρητικό δημοτικό τραγούδι για ένα Κρητικό που έγκατέλειπε την έσμηγή του μ’ έταγε, γιατί το έ άπίστησε. Φευγόντας όμως πίσω στην αϊμάτωσάσάπ παρτάτας. ‘Αλλά άς άφύσσομα καλύτερα, να μάς τα πη πιο εύμορα το τραγούδι :

‘Ενα καράβι ξακουστό έβήθηεν εις το κρούσος (1) Μήδε πολλά μικρά τας, μήδε πολλά μεγάλα. Κι’ άμορφονιά έκαλάωσαν όψη το μσημέρι. Μάνα δέν έχει να τόν κλαί, κόρη να τόν λυπάται, μηδ’ άδελφω, μηδ’ άδελφή, να τόν ψυχοπονάται. Μάχει παλιά γασητικιά κι’ έκείνη τόν λυπάται. Χίλια δίνει να τόν ιδή, χίλια να τού μιλήση, και δυο χιλιάδες ξέχωρα να τόν γλυκοφιλήση. Βιστά τα χίλια σάν τσεβέ (2) και τόν τσεβέ σά [σφή]

και πέριε το στρατι-στρατι και στο καράβι φτάνει. ‘Από μακριά τόνα φώρετ το ναύκληρο και λέει :

‘Καροβούρη μ’ άδερφω και ναύκληρε μ’ άφηνε, άμορφονιά έκαλάωσες όψη το μσημέρι. Μάνα δέν έχει να τόν κλαί, κόρη να τόν λυπάται, μηδ’ άδερφω, μηδ’ άδελφή, να τόν ψυχοπονάται. Μάχει παλιά γασητικιά κι’ έκείνη τόν λυπάται. Χίλια δίνει να τόν ιδή, χίλια να τού μιλήση, και δυο χιλιάδες ξέχωρα να τόν γλυκοφιλήση. Βιστά τα χίλια σάν τσεβέ και τόν τσεβέ σά [σφή]

Τότε ε νήος της μίλησε ‘πό μού από τ’ άμπάρι : ‘Αν έχεις γούσια τρώεις τα, κι άσπρα ξεφάνωσέ τα μόν σάν ιδή; στή θάλασσα να φουτενί περβέλι, έτόσας το κάτεχη (μάθε) πως θά με ξεκουλώσως. Καρμιάν άχνα δέν έβγαλε το δολιχό τση στήρα, Μόν έθικε κι’ άπόθανε σάν νάτανε στο τσεβέμα.

Μιά από τις πιο μεγάλες δρατές των Κρητικών είνε η φιλοξενία. Ένα δημοτικό τραγούδι Κρητικό, ως έξής; τ’ άποθανάτιζες :

‘Μάνα, χιονίς, σά βουνα και βρέχει σά λαγκάδια, Ένας περνώ στή πόρτα μας, ύθρε και χιονισμένος, Μάνα μου, κι εγ’ ένοίξομα τού ξένου νάμνη μύσα – Γυιέ μου, ψωμί δέν έχομαι, τόν ξένο τι τόν θέλεις ; – Μάνα στή γειτονιά χ’ονε να δακνίω μάς φτάνει. – Γυιέ μου, κραιά δέν έχομαι, τόν ξένο τι τόν θέλεις ; – Μάνα στή γειτονιά χ’ονε να πέμπω κι’ αγοράζω. – Γυιέ μου, ρούχα δέν έχομα δέ ξένος να πλοιασ... – ‘Απλόχωρο το στέγμα μου, σόνει κι’ έμ κι’ έκείνου.

‘Ο γνωστός Γερμανός συνταγματάρχης Fruns von Locher, όταν στο 1874 γύρισε δόκνηρο τή νήσο, έγραψε στο περ Κρήτης σύγγραμμα του, τα έξής χαρακτηριστικά :

‘Τήν φιλοξενίαν θεωρούσε οι Κρητικοί σχεδόν ως θεοσκία. ‘Επιμεναι μάλιστα στή νήσο ή δεκαία ετι δέ ξένος φέρονε εύτυχία στο σπίτι και τιμή στήν οίκογένεια που θά τόν φιλοξενήση.

1) Κρούσος : το κούρσωμα, ή παρτάτας. 2) Τσεβέρες : μονήλι της κεφαλής.

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΙΑ !... ΜΑΞΙΛΛΑΡΙΑ !...

Στήν ‘Αμερική κατασκευάσθησαν τελευταίως ειδικά μαξιλάρια, τα όποια δέχονται τα μουσικά κύματα του άουρατόου. Έτσι όσοι πλαγιάζουν να κοιμηθούν άκουει και τή μουσική τους ! ‘Όταν την βαρεθούν και θαλήσουν να κοιμηθούν γυρίζουν ένα κομμάτι ήλεκτρον και ή μουσική παύει !